

afb. 3. Omkijkend naar een fraaie dame stapt een geleerde pardoes in een mand met eieren. Het pentekeningetje is de eerste van een hele serie die Hans Holbein de Jongere in een in 1515 gedrukt exemplaar van de Lof der Zotheid maakte. Het exemplaar was eigendom van Erasmus' vriend, Oswald Myconius, schoolmeester te Bazel. Mogelijk drijft Holbein hier zachtmoedige spot met de geleerde Erasmus of de ook al geleerde Myconius. (Kunstmuseum Basel, Kupferstichkabinett, inv.nr 1662.166)

Zijn kleding werd zijn handelsmerk. Geen portret of beeld van Erasmus zonder de zware bontgevoerde mantel en de warme bonnet die de geleerde met zijn zittend leven in koude vertrekken warm moesten houden. Dat zijn nu de attributen geworden waaraan we hem feilloos herkennen, juist omdat ze ons feitelijk zo vreemd zijn geworden. Wie Erasmus thans wil afbeelden ontkomt daar niet aan. Maar de tijdgenoot zag dat anders. Voor hem lag de boodschap veeleer in Erasmus' handen die pen en inktpot vasthiel, of in een open of gesloten boek. Erasmus had weliswaar een secretaris die ook voor hem schreef, Gilbert Cousin (verlatijnst Cognatus), maar zijn eigen handen waren toch zijn kostbaarste instrument. Hij had ze

nodig om boeken te betasten, door te bladeren en te bewerken. Holbein maakte een schets waarop Erasmus' rechterhand een pen vasthoudt en aan de linkerringvinger een zegelring is geschoven. Die ring verwijst naar gezegelde brieven, correspondentie, en dus naar het netwerk van vrienden en collega's. Het is alsof Holbein wil zeggen: dat is de kern van die man, dat beeld van een schrijvende hand die de wereld bespeelt. Erasmus wordt daar de icoon van de drukrevolutie, de nieuwe cultuur van schrift en boek die hij zo goed wist te bespelen, de voorganger van onze digitale revolutie. Naast zijn boeken waarin hij persoonlijk scherp maar beargumenteerd stelling nam over de problemen van zijn tijd, over oorlog en